

اصالت سنجی

خلاصه انگلیسی این مقاله با عنوان:
The Role of Entrepreneurship in Rural
Tourism Development (Agriculture)
در همین شماره به چاپ رسیده است.

شهرسازی ایران، دوره ۱، شماره ۱، پاییز و زمستان ۱۳۹۷، صفحه ۲۷ - ۳۴

نقش کار آفرینی بر توسعه گردشگری روستایی (کشاورزی)

محمد اکبر پور*

استادیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی

سمیه عظیمی

کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه رازی

چکیده: یکی از مهمترین راهکارها در جهت توسعه روستایی پایدار، رشد و توسعه کارآفرینی روستایی است. در واقع کارآفرینی موتور توسعه اقتصادی در بهره گیری از توان محلی به شمار می آید و در برنامه ریزی توسعه روستایی به آن توجه شایانی شده است. روش مورد استفاده به منظور گردآوری مطالب، مطالعات کتابخانه ای و اسنادی می باشد. کارآفرینی گردشگری کشاورزی در سال های اخیر توجه زیادی را به خود جلب کرده است و کشورهای مختلف جهان جهت ترویج و ارتقای آن تلاش زیادی نموده اند. صاحب نظران بر این باورند که کارآفرینی گردشگری کشاورزی میتواند به عنوان راهبردی جدید نقش مهمی در توسعه پایدار روستایی ایفا نماید. نتیجه نقش کارآفرینان گردشگری برای توسعه گردشگری روستایی و کشاورزی بسیار مهم می باشد، بنابراین بهبود محیط کارآفرینی در جوامع روستایی و همچنین افزایش دانش و مهارت های کارآفرینانه ی کشاورزان و به ویژه جوانان روستایی می تواند به توسعه ی کارآفرینی گردشگری روستایی و کشاورزی کمک شایانی نماید.

واژگان کلیدی: کارآفرینی، توسعه پایدار، مناطق روستایی، گردشگری کشاورزی

*مسئول مکاتبات: m.akbarpour@razi.ac.ir

۱- مقدمه

گسترده که بر آنها حاکم است نیز پرداخت. مشکلات و معضلات روستاها در تمامی جهان ناشی از دو مسأله اساسی یعنی کمبود امکانات اجتماعی (ضعف زیرساخت) و کمبود درآمد (ضعف اقتصادی) می باشد. از این رو برای غلبه بر مسائل اقتصادی- اجتماعی پیش روی جوامع روستایی در چند دهه اخیر رویکرد کار آفرینی به عنوان یکی از راهبردهای مهم توسعه روستایی مورد توجه قرار گرفته است (Carswell, 2004). گردشگری کشاورزی از جمله راهبردهایی است که در چند دهه اخیر برای متنوع

از آن جا که در اکثر مناطق جهان، روستاها از جمله نواحی فقیر در حال فرسایش محسوب می شوند، اندیشمندان و سیاستگذاران تمامی کشورها دنیا توجه خاصی را معطوف به امر توسعه روستایی و رفع مشکلات و معضلات آنها نموده اند. امروز صاحب نظران بین المللی بر این اعتقاد هستند که باید جدای از سیاست و استراتژی های کلان توسعه و توسعه اقتصادی که بسیار مهم هم هستند، به طور ویژه و مشخص به امر توسعه روستاها و ریشه کنی فقر

ساختن اقتصاد روستایی و توسعه پایدار روستایی مطرح شده است. اکثر کشورهای جهان این نوع گردشگری را بعنوان راهبردی نوین برای توسعه اجتماعی- اقتصادی، احیا و بازسازی نواحی روستایی مد نظر قرار داده اند (su, 2011). این امر به ویژه در کشورها و مناطقی که گزینه های محدودی برای توسعه دارند، بیشتر مورد توجه قرار گرفته است. گردشگری بطور عام و گردشگری کشاورزی بطور خاص، به علت وجود تقاضاهای جدید گردشگران و نیاز به تنوع محصولات و خدمات گردشگری، زمینه ای برای توسعه ی کسب و کارها، به ویژه کسب و کارهای کوچک و متوسط و توسعه ی کارآفرینی فراهم می آورد. به همین علت امروزه کارآفرینی در گردشگری روستایی و کشاورزی اهمیت روزافزونی یافته و به عنوان نیروی محرکه این صنعت مورد توجه قرار گرفته است (Lordkipanidze, ethal, 2005). با توجه به اهمیت کارآفرینی، بررسی وضعیت اقتصادی گویای این مطلب است که توسعه و رشد کارآفرینی در امور روستایی، تنها راه بهبود مشکلات اقتصادی کشورهایی در حال توسعه و پیشگیری از تسریع شدن آن در آینده می باشد. بدین منظور برای رسیدن به توسعه ملی در کارآفرینی، زیرساختی مناسب ضروری است. بنابراین حفظ جمعیت روستایی و رونق بخشیدن به رشد آن به منظور رسیدن به ابعاد مختلف توسعه اقتصادی نیازمند کارآفرینی کوچک و متوسط مقیاس است. لذا کارآفرینی می تواند از یک طرف به راهکاری جدید در نظریه های توسعه برای توانمندسازی و ظرفیت سازی در مناطق روستایی در راستای دستیابی به توسعه پایدار باشد، که زمینه را برای فعالیتها و تنوع بخشی به درآمد در تولیدات کشاورزی و غیر کشاورزی، افزایش زیرساخت های اجتماعی برای انجام توام تحقیق و توسعه، افزایش کیفیت نیروی انسانی، کیفیت مدیریتی، توسعه آموزش و توسعه تکنولوژی در جوامع روستایی می شود و از طرف دیگر، پتانسیلی

برای کمک به تنوع بخشی به درآمد و میزان تولیدات کشاورزی و غیر کشاورزی روستاییان است و فرصت های مناسبی را برای کاهش ریسک معیشتی و افزایش امنیت غذایی پایدار در مناطق روستایی فراهم می کند و می تواند یکی از زمینه های مناسب برای ایجاد اشتغال در بخش های کشاورزی و غیر کشاورزی باشد. بنابراین هدف از این پژوهش، بررسی مزایا در زمینه کارآفرینی گردشگری کشاورزی می باشد.

۲- مبانی نظری

در عصر حاضر، که عصر دانایی و خلاقیت و عصر تلفیق اندیشه ها و ابتکارات است، توجه به کارآفرینی در توسعه پایدار و پیشرفت کشورها بسیار اهمیت دارد. کارآفرینی از منابع مهم و پایان پذیر جوامع بشری است، منبعی که به توان و خلاقیت انسانها برمی گردد. اقتصاددانان این امر را مهمترین عامل توسعه ی اقتصادی روستاها دانسته و سیاستمداران آن را یک راهبرد کلیدی برای جلوگیری از اغتشاشات و ناآرامی ها در روستاها می دانند. همچنین کشاورزان و روستاییان آن را ابزاری برای بهبود درآمد خویش و زنان آن را امکانی برای اشتغال در مجاورت محل سکونت خود که می توانند خودکفایی، استقلال و کاستن از نیازهای اجتماعی آنان را در پی داشته باشد، می دانند (اکبرپور، ۱۳۹۵). امروزه در اکثر کشورهای مختلف توجه خاصی به کارآفرینی و کارآفرینان می شود. تقویت کارآفرینی و ایجاد بستر مناسب برای توسعه آن از ابزار پیشرفت اقتصادی کشورها و به ویژه کشورهای در حال توسعه به شمار می آید. زیرا یک فعالیت کارآفرینی با اثربخشی بالا منجر به توسعه اقتصادی (از جمله ایجاد اشتغال، نوآوری در فعالیتها، رقابت پذیری و ...) می شود (Otto, 2009). و از سویی اگر توسعه روستایی را در یک نگرش همه جانبه و سینوپتیکی بر اساس نظریه توسعه پایدار، فرایند افزایش انتخاب مردم، گسترش دموکراتیک، تواناسازی مردم به منظور تصمیم گیری برای شکل دهی به فضای

کارآفرینی گردشگری کشاورزی باید جنبه های اکولوژیکی را نیز مد نظر قرار دهد. کسب و کارهای کوچک مقیاس گردشگری کشاورزی این ظرفیت را دارند تا در جوامع محلی نیرو و انگیزه لازم برای تبدیل منابع محلی به محصولات و خدمات گردشگری را فراهم نمایند (Lordkipanidze, et al, 2005). کارآفرینی کشاورزی یعنی شناسایی فرصت های جدید، نوآوری و خلاقیت در فعالیت های کشاورزی و استفاده بهینه، متنوع و نو آورانه از منابع کشاورزی در راستای توسعه پایدار کشاورزی و روستایی (کریمی، ۱۳۹۳: ۷۵). بنابراین در جوامع روستایی، افراد موفق در مقام کارآفرین، می توانند عوامل مختلف تولید را گرد آورند و با تلاش و کوشش های خلاقانه خود، فعالیت ها را به موفقیت سوق دهند. بدیهی است که انگیزه فعالیت های کارآفرینی نفع شخصی است، اما ایجاد فضای مناسب برای کارآفرینی در سطح محلی (روستا)، منافع منطقه ای و ملی را نیز به دنبال دارد. به همین جهت امروزه صاحب نظران توسعه روستایی معتقدند که برای تحقق توانمندسازی جامعه روستایی، تصمیم گیری و مدیریت روستایی بایستی در داخل خود جامعه محلی صورت گیرد و عوامل بیرونی نقش تسهیل گری را ایفا کنند. در مناطق مختلف دنیا به ویژه در کشورهای در حال توسعه، اصلی ترین کسب و کارها در اختیار روستاییان قرار دارد و آنها اصلی ترین ایفا کنندگان نقش در اقتصاد کشورهای خود به شماره می روند (Poza, 2007). توسعه ی روستایی لزوما انتقال بخشی از ساختار اقتصاد روستایی به کسب و کارهایی غیر از کشاورزی است. لذا اجتماعات روستایی دارای مزیت های زیادی در حوزه کارآفرینی بوده و در مقایسه با شهر دارای مزیت های طبیعی، تاریخی، فرهنگی و تفریحی به منظور ارتقاء کیفیت زندگی و دسترسی کارآفرینان به فرصت های محلی است (Dabson, 2001). بنابراین کارآفرینان روستایی بر خلاف کارآفرینان شهری می توانند بر روی کسب و کارهای

زیست، افزایش رفاه و خوشبختی، گسترش فرصت ها و ظرفیت های بالقوه، تواناسازی زنان، فقرا و دهقانان مستقل و آزاد برای سازمان دهی فضای زیست خویش و همچنین تواناسازی برای انجام کار گروهی بدانیم، در آن صورت می توان گفت که توانمندسازی و ظرفیت سازی به عنوان کانون پارادیم جدید مورد توجه بوده است (افتخاری و همکاران، ۱۳۸۸). لذا با توجه به بحث پارادایم جدید (کارآفرینی) می توان اظهار کرد که در اکثر کشورهای مختلف توجه خاصی به افراد موفق و کارآفرینان می شود و تقویت نوآوری ها و موفقیت ها و ایجاد بستر مناسب برای این امر از ابزار های پیشرفت اقتصادی کشورها و به ویژه کشورهای در حال توسعه به شمار می آید. در همین رابطه، دیدگاه ها و تعاریف مختلفی از کارآفرینی ارائه شده است که می تواند در توسعه روستایی متمر ثمر واقع شود (Archibong, 2004) گردشگری کشاورزی به ابعادی از کشاورزی و گردشگری اشاره دارد که بازدید از مزارع یا نواحی روستایی را با هدف تفریح و سرگرمی، آموزش و یا مشارکت فعال در فعالیت های تولید کشاورزی و زندگی در مزرعه تشویق میکنند (Yang, et al, 2010). این نوع گردشگری تجربه گردشگری مزرعه - محور را برای بازدیدکنندگانی که به دنبال مهمان نوازی سنتی روستایی و دسترسی به طبیعت، گشت و گذار و تجارب فرهنگی هستند، فراهم می آورد و از طرف دیگر به کشاورزان کمک می کند تا پویایی و دوام کشاورزی را حفظ نمایند و اقتصاد خود را تنوع ببخشند (Veck, et al, 2006). در محیط متغیر نواحی روستایی و کشاورزی سنتی، ضروری است تا ابزار و گزینه های جدیدی برای معیشت پیدا نمود. نوآوری ابزاری کلیدی برای کسب منفعت و دوام در بازار رقابتی و همچنین بهره برداری از فرصت های حاصله از تغییر است. کارآفرینی گردشگری کشاورزی می تواند گزینه مناسبی در این رابطه باشد. اما نکته ی قابل توجه این است که

سبز، کشاورزی ارگانیک، اکوتوریسم و انرژی های تجدیدپذیر سرمایه گذاری کنند. با توجه به اهمیت موضوع و مسئله مطرح شده از دیدگاه های مختلف (صاحب نظران)، اثرات کارآفرینی روستایی در جوامع محلی را می توان به شرح زیر بیان کرد که عبارتند از: عوامل اجتماعی:

روستاها با وجود توانمندیهای فرهنگی، ساختارهای اجتماعی متنوع و کارآمد، نوع و شیوه زندگی منحصر به فرد روستایی با خصلتهایی چون خودکفایی و توانمندی قادرند ضمن ایجاد ثبات اجتماعی، فرهنگی و منطقه ای، در تحقق فرایند توسعه ملی کشورها مؤثر باشند. زیرا موجب اشتغال، کاهش اضطراب های اجتماعی و بهره برداری از منابع را برای بهره وری عظیم ملی فراهم می آورد. کارآفرینی، سود اجتماعی را از طریق دولت عاید جامعه می کند که به نوعی نشان دهنده توسعه اجتماعی - اقتصادی جامعه است (- هاشمی و همکاران، ۱۳۹۰). لذا کارآفرینی در طی دهه گذشته به یک رفتار اجتماعی مطلوب تبدیل شده، به طوری که امروزه هدف بسیاری از کشورها، برنامه ریزی بر توسعه آن به عنوان یک تغییر اجتماعی است. عوامل محیطی: کارآفرینی به لحاظ محیطی و زیر ساخت ها می تواند در توسعه روستایی مؤثر باشد. چرا که جوامع روستایی به دلیل ماهیت وجودی و کارکردی به عنوان یکی از فعالیت های مهم روستایی در محیط طبیعی و در یک فضای باز و متاثر از عوامل طبیعی، مانند نوع خاک و اقلیم انجام می شود. در نتیجه توجه به عوامل محیطی در توسعه کارآفرینی روستایی و کشاورزی اهمیت بالایی به منظور کاهش مخاطرات محیطی، استفاده مناسب از منابع و... دارد (افتخاری و همکاران، ۱۳۸۸). فیلیپس پیشنهاد می کند که موقعیت های روستایی قابل دستیابی ارائه دهنده یک رابطه احتمالا منحصر به فرد و مکمل میان دستیابی به خروجی های مالی و تکنولوژیکی در سطح منظومه شهری می باشند. به عبارت دیگر، وجود منابع

طبیعی مهم، شرایط اقلیمی و جانشین توپوگرافی منطقه و همچنین منظره ها با ارائه فرصتهایی برای استفاده و بهره برداری عظیم به لحاظ محیط زیست از منابع بر فعالیت کارآفرینانه تاثیر می گذارند. دوری و نزدیکی، حفاظت از مناظر منحصر به فرد و ویژگی های محیطی، سنت های مهم یا شیوه های سنتی و قدیمی تولید را تسهیل می بخشند که ممکن است منجر به فرصت های کارآفرینانه شوند (Deunert, 2006). بدین ترتیب اگر توسعه را به معنای تعامل بهنجار نظام های اکولوژیکی، اقتصادی و اجتماعی بدانیم، در این صورت روستا و مناطق روستایی نقش اساسی در تحقق توسعه پایدار کشور ایفا می نمایند. عوامل اقتصادی: تولیدات کشاورزی و صنایع دستی، نقش مهمی در اقتصاد ملی دارند. رشد بالای بخش کشاورزی در سالهای اخیر نشان دهنده وجود ظرفیتهای بالقوه زیاد این بخش برای افزایش تولید و توسعه بیشتر است و در بسیاری از موسسات ملی و بین المللی مجددا بر کاهش فقر و توسعه روستایی تاکید می شود. به همین دلیل، توسعه اقتصادی در مناطق روستایی نیازمند راهبردهای جدیدی است که این امر با توسعه کارآفرینی و تواناسازی سیاست های محیطی ممکن می شود (Davis, 2004). بنابراین امروزه تلاش های مردم مناطق روستایی برای دستیابی به پایداری اقتصادی می تواند با استفاده از کارآفرینی محلی افزایش یابد، زیرا تمرکز بر منابع اقتصادی محلی از طریق توسعه کارآفرینی محلی یکی از شیوه های توسعه اقتصادی این مناطق است. عوامل نهادی: کارآفرینی می تواند بدون گرفتن نقش سازمان و نهادهای گوناگون انجام شود، زیرا هر گونه فعالیتی به نوعی به سازمان دهی و تشکیلات در سطوح مختلف، چه ملی و چه محلی نیاز دارد. دولت، سازمان و ارگان های ذی ربط آن، از جمله این نهادها هستند و از طرفی دیگر، نهادهای غیر دولتی محلی هم که به صورت خود جوش شکل گرفته اند، که دارای تاثیر گذاری بالایی در رشد و گسترش فعالیت های

اصلی آن بر بعد اقتصادی است، یکی از مولفه های اصلی گردشگری کشاورزی یادگیری و آگاهی اجتماعی و زیست محیطی می باشد. بعبارت دیگر، گردشگری کشاورزی یک کسب و کار کارآفرینانه پایدار است زیرا این قابلیت را دارد تا در هر سه بعد پایداری سودمند باشد و مزایای متعددی را در این زمینه ارائه دهد (Barbieri, 2013). کارآفرینی گردشگری کشاورزی می تواند در بعد اقتصادی مزایایی مانند افزایش درآمد، ایجاد فرصت های شغلی و بازاریابی و افزایش سود کشاورزی، در بعد اجتماعی مزایایی مانند بهبود امنیت اجتماعی و کیفیت زندگی کشاورزان، توانمندسازی زنان کشاورز و حفظ آیین و سنن محلی و در بعد زیست محیطی مزایایی مانند استفاده موثر از منابع، حفاظت از زیست گاه های طبیعی و اکوسیستم ها و کاهش آلودگی کشاورزی را ارائه دهد و به کشاورزان و جامعه محلی در این ابعاد کمک می نماید (کریمی، ۱۳۹۳). شاید بتوان گفت عمده ترین مزیت کارآفرینی گردشگری کشاورزی برای کشاورزان کسب درآمد بیشتر می باشد (McGehee, 2007). بعبارت دیگر، این نوع گردشگری یک منبع درآمد مکمل برای کشاورزان محسوب میشود. مطالعات تجربی هم نشان دهنده آن است که در زمان بحران اقتصادی نظیر کاهش تولید یا افت قیمت ها، گردشگری کشاورزی می تواند درآمد اضافه ای را برای کشاورز ایجاد نماید (Fisher, 2006). همچنین گردشگری کشاورزی می تواند محرک دیگر فعالیت های محلی باشد و باعث رونق کسب و کارهای محلی شود و از طرق مختلفی نظیر فروش تولیدات کشاورزی، فروش انواع سوغاتی ها یا صنایع دستی به گردشگران، راه اندازی سالن های غذاخوری یا رستوران ها، انواع مختلف محل های اقامت نظیر هتل و ویلا و خانه های ییلاقی به بهبود اقتصاد روستایی کمک کند (Yong, 2012). از دیگر مزایای غیراقتصادی گردشگری کشاورزی می توان به مواردی نظیر حفظ سبک زندگی روستایی، افزایش آگاهی و

کارآفرینی دارند. به همین علت از دیدگاه ما ارتباط پیچیده ای بین عناصر بخش عمومی و خصوصی و فعالیت هایی که همگی با هم به کارآفرینی منجر می شود، وجود دارد (Lordkipanidze, 2002). بسیاری از صاحب نظران بر این باورند که کارآفرینی گردشگری کشاورزی می تواند به توسعه پایدار روستایی و کشاورزی کمک نماید (McKelvie, 2004). چرا که از این طریق روستاییان و کشاورزان کارآفرین عوامل مختلف تولید و بهره وری اقتصادی را در زمینه گردشگری گردهم آورده و با تلاش و کوشش خلاقانه فرصت ها را شناسایی و بهره گیری کرده و در نهایت الگو و شیوه ی جدیدی از فعالیت و زیست اقتصادی و به حداقل رساندن ریسک زیست اقتصادی با رهیافت پایداری در مناطق روستایی می شود. بنابراین، روستاییان و کشاورزان کارآفرین گردشگری ذهنیت کارآفرینی و ظرفیت های موجود را ترکیب کرده و یک فعالیت اقتصادی جدید و یا ارتقا یافته را به نام گردشگری روستایی و کشاورزی خلق میکنند که جریان مداومی از درآمد و ثروت را برای آنها تولید میکند. بنابراین می توان گفت که کارآفرینی گردشگری روستایی و کشاورزی به طور اخص راهکاری جدید در نظریه های توسعه برای توانمند سازی و ظرفیت سازی در مناطق روستایی در جهت کاهش شکاف شهر و روستا، ایجاد برابری اقتصادی، اجتماعی، محیطی و نهادی و ابزاری مهم برای رسیدن به توسعه ی پایدار بوده و به عنوان یک راهبرد نوین در توسعه ی مناطق روستایی به علت ماهیت اشتغال زایی بالا، می تواند برای روستاییان، اشتغال مولد و برای بیکاران فصلی، اشتغال موقت ایجاد نماید و ماندگاری در روستا را تسهیل نماید. صاحب نظران بر این باورند که گردشگری کشاورزی ارتباط تنگاتنگی با پایداری دارد زیرا این نوع گردشگری بر مشارکت و دخالت مسئولانه افراد در فعالیت های گردشگری تاکید دارد و برخلاف گردشگری عمومی که تاکید

روستایی و کشاورزی شد. لازم به ذکر است که توسعه و سازماندهی گردشگری کشاورزی در کشورهای گوناگون، متفاوت می باشد. در کشورهای در حال توسعه مانند ایران دولت و یا نهادهای تعاونی منبع اصلی برنامه ریزی و سرمایه گذاری هستند در حالی که در کشورهای توسعه یافته کسب و کارها و شرکت های خصوصی در این زمینه فعال می باشند.

۳- روش تحقیق

تحقیق حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ روش، تحلیلی می باشد. لذا تحقیقات تحلیلی علاوه بر تصویرسازی آنچه هست، به تشریح و تبیین دلایل چگونه بودن و چرایی وضعیت مسئله و ابعاد آن می پردازد. برای جمع آوری داده های مورد نیاز و پاسخگویی به هدف مطرح شده در این تحقیق به جمع آوری داده های ثانویه (اسنادی) از طریق مبنای نظری موضوع پرداخته شده است که با استفاده از روش مطالعه کتابخانه ای، جستجوی اینترنتی در سایت ها و سایر منابع علمی و پژوهشی در رابطه با موضوع تحقیق گردآوری شده است.

۴- نتیجه گیری و پیشنهاد

بدون تردید روستاها در عصر حاضر با تحولات و تهدیدات گسترده ای روبرو هستند، از این رو تضمین و تداوم حیات و بقا روستاها نیازمند یافتن راه حل ها و روشهای جدید مقابله با مشکلات می باشند که به نوآوری، ابداع، خلق محصولات، فرآیندها و روشهای جدید بستگی زیادی دارد. برای نیل به این هدف، مدیران باید به نقشه ای روی آورند که متناسب با شرایط متحول محیطی باشد. کارآفرینی روستایی، موجب ایجاد اشتغال، تثبیت جمعیت، بهره برداری بهینه از منابع طبیعی تجدید شونده، ورود فعال اقتصاد روستایی در اقتصاد ملی و بین المللی، افزایش تولید و انباشت پس انداز، افزایش خودآگاهی،

توجه بیشتر به حفاظت از محیط زیست، زمین های کشاورزی، مناظر طبیعی، رسوم و سنن و ارزش های محلی و میراث فرهنگی اشاره نمود (McGehee, 2007). گردشگری کشاورزی برای گردشگران نیز تجربه خوشایندی از زندگی روستایی، هوای تازه و فضای باز فراهم می آورد و نیازهای گردشگری و تفریحی مردم شهری را برآورده می سازد، احترام و جایگاه فعالیت کشاورزی از دیدگاه مردم شهری را افزایش می دهد و از طرف دیگر به رشد خلاقیت و نوآوری در اقتصاد جوامع روستایی و تلاش برای بهره گیری از استعدادها و کشف منابع بالقوه موجود کمک می نماید و فرصتی را برای تنوع اقتصادی جوامع روستایی ایجاد می نماید (Yong, 2010). بنابراین میتوان چنین نتیجه گرفت که کارآفرینی گردشگری کشاورزی می تواند به عنوان راهبردی مناسب به توسعه روستایی و کشاورزی کمک نماید. از آنجایی که زمینه اصلی فعالیت های اقتصادی در محیط روستایی ایران کشاورزی است و حدود نیمی از شاغلین روستایی کشور در بخش کشاورزی فعال هستند، و از طرف دیگر با توجه به گوناگونی محیطی، تنوع آب و هوایی و ظرفیت بالای نواحی روستایی و کشاورزی، دولت و موسسات مربوطه باید با برنامه ریزی مناسب و حمایت لازم به توسعه گردشگری روستایی به طور عام و گردشگری کشاورزی به طور خاص بپردازند و با تدبیری درست از مزایای فراوان این نوع گردشگری بهره گیرند و چالش های آن را حل نمایند. در شرایطی که بسیاری از فعالیت های اقتصاد روستایی و سطح درآمد، طی دهه های اخیر دچار افول شدید شده و افزایش نرخ بیکاری و در نتیجه خروج نسل جوان و تحصیل کردگان از جامعه روستایی، توسعه روستاها را به مخاطره انداخته، اگر به طور کامل توسعه گردشگری در روستاها طرح ریزی شود، می توان تا حدودی این مناطق را از رکود و انزوا خارج کرد و موجب تنوع فرهنگی و گسترش توسعه

با استفاده از خلاقیت و نوآوری به خدمات و محصولات خود تنوع بخشد و این امر زمینه ای برای توسعه ی کسب و کارها، به ویژه کسب و کارهای کوچک و توسعه کارآفرینی فراهم می آورد. موفقیت گردشگری کشاورزی فقط به ابتکار و تلاش صاحبان مزارع گردشگری بستگی ندارد، بلکه نیازمند برنامه ریزی، دریافت حمایت های مالی و آموزشی لازم، زیرساخت ها و تسهیلات عمومی مناسب و مشارکت فعال مقامات و معتمدین محلی نیز می باشد. گردشگری عمدتاً متشکل از کسب و کارهای کوچک می باشد و در نتیجه نقش کارآفرینان گردشگری برای توسعه گردشگری روستایی و کشاورزی بسیار مهم می باشد، بنابراین بهبود محیط کارآفرینی در جوامع روستایی و همچنین افزایش دانش و مهارت های کارآفرینانه ی کشاورزان و به ویژه جوانان روستایی می تواند به توسعه ی کارآفرینی گردشگری روستایی و کشاورزی کمک شایانی نماید.

شخصیت و هویت فردی و ملی و ... در روستاها می گردد. لذا با توجه به مفهوم کارآفرینی و توسعه روستایی می توان ارتباط این دو را فهمید و آنها را مکمل همدیگر قرار داد. توسعه پایدار روستایی یکی از اهداف مهم اکثر کشورها می باشد. کشاورزی در گذشته نقش مهمی در توسعه روستایی ایفا نموده است. و لیکن، به دلایل مختلف از جمله افزایش هزینه های تولید، تغییرات آب و هوایی و مشکلات زیست محیطی، صاحب نظران به دنبال راهبردهایی هستند که علاوه بر بهبود وضعیت اقتصادی کشاورزان و جوامع روستایی و کاهش فقر و بیکاری و مهاجرت، مساله پایداری را نیز در فرایند توسعه لحاظ نمایند. مطالعات مختلف نشان میدهند که گردشگری کشاورزی میتواند به عنوان راهبردی بدیل در زمینه توسعه پایدار روستایی و کشاورزی کمک شایانی نماید. اما گردشگری به طور عام و گردشگری کشاورزی به طور خاص برای اینکه بتواند به تقاضای روزافزون و نیازهای مختلف گردشگران کشاورزی پاسخ دهد، باید

۵- منابع

- ۱- افتخاری، عبدالرضا رکن الدین، طاهری خانی، مهدی، سجاسی قیداری، حمدالله. (۱۳۸۸). تحلیل ابعاد عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی کشاورزی مناطق روستایی، مطالعه شهرستان خداآبند، فصلنامه روستا و توسعه، شماره ۳، صص ۴۳-۷۲.
- ۲- اکبریور، محمد (۱۳۹۵)، نقش و عملکرد توانمندسازی روستاییان در کارآفرینی مناطق روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان هشتروند، نشریه جغرافیا و پایداری محیط، دوره ۶ شماره ۱۸، صص ۶۶-۵۱.
- ۳- کریمی، سعید. (۱۳۹۳)، کارآفرینی گردشگری کشاورزی، راهبردی نوین برای توسعه روستایی، نشریه ی کارآفرینی در کشاورزی، جلد اول، شماره ۴، صص ۹۰-۶۹.
- 4- Archibong, C.A. (2004). Technology, infrastructure and entrepreneurship: Role of the government in building a sustainable economy, School of Business and Economics North Carolina & T State University.
- 5- Barbieri, C. 2013. Assessing the sustainability of agritourism in the US: A comparison between agritourism and other farm entrepreneurial ventures. *Journal of Sustainable Tourism*, 21(2): 252-270.
- 6- Carswell, G & Rolland, L. (2004). "Entrepreneurship and management" in N.J. Smesler and R. Swedberg (eds.) *The Handbook of economic Sociology* Princeton, in N.J.: Princeton University Press, 476-503.
- 7- Clark, B.R. (2004). *The entrepreneurship university demand and response: Theory and practice*, Tertiary education management, 22, Spring 2004.
- 8- Davis, J. (2004), *Guide to Rural Economic and Development*, Working paper, November, Available at: www.wgtz.De.
- 9- Fisher, D. 2006. The potential for rural heritage tourism in the Clarence valley of northern New South Wales. *Australian Geographer*, 37(3): 411e424.
- 10- Heriot, Kirk C. and Campbell, Noel D. (2002), "A new approach to rural entrepreneurship: a case study of two rural electric cooperatives". Available on

- 11- Lordkipandze, Maia, Han Hrezet, Mikael Backman,(2005). The Entrepreneurship Factor in Sustainable Tourism Development or Distress? World Development , Vol, 35, No, 1,pp,163-181.
- 12- Maia, L. (2002). Enhancing entrepreneurship in rural tourism for sustainable regional development: The case of Söderslätt region. Sweden: The international institute for industrial environmental economics (IIIEE); International Miljö Institute.
- 13- Markley, D.M. (2005). Local Strategies for responding to rural restructuring: The role of entrepreneurship, Globalization and Restructuring in rural America Conference ERS-USDA, Washington, D.C.
- 14- Mohapatra, S., Rozelle, S. and Goodhue, R. (2007): The Rise of Self- employment in Rural China: Development or Distress, World Development, Vol 35, No 1, pp: 163- 181.
- 15- Su, B. 2011. Rural Tourism in China. Tourism Management, 32(6):1438–41.
- 16- Veeck, G., Che, D. and Veeck, A. 2006. America's Changing Farmscape: A Study of Agricultural Tourism in Michigan. Professional Geographer, 58(3): 235–48.
- 17- Yang, Z., Cai, J.m and Sliuzas, R. 2010. Agro-tourism Enterprises as a Form of Multi-functional Urban Agriculture for Peri-urban Development in China. Habitat International, 34(4): 374–85.

نحوه ارجاع به این مقاله:

اکبریور، محمد؛ عظیمی، سمیه. (۱۳۹۷). نقش کارآفرینی بر توسعه گردشگری روستایی (کشاورزی)، شهرسازی ایران، ۱ (۱)، ۲۷-۳۴.

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Iranian Urbanism Journal. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

URL: <https://www.shahrsaziiran.com/1397-1-1-article2/>